

**Падун Є.В.**, здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін НАВС *Науковий керівник:* Гопанчук В.С., кандидат юридичних наук, професор

### **Поняття та сутність інституту прийомної сім'ї**

У житті кожного суспільства родина є важливим соціальним інститутом, в основу якого покладена система шлюбних і родинних, господарських і правових, моральних і психологічних зв'язків між людьми.

Відповідно до частини третьої статті 52 Конституції України "утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу" [1]. Здобутком України є приведення в цілому національного законодавства стосовно дітей до міжнародних норм, Конвенції ООН про права дитини. Зокрема статтею 25 Закону України "Про охорону дитинства" встановлено, що діти, які внаслідок смерті батьків, позбавлення батьків батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського піклування, мають право на особливий захист і допомогу з боку держави [2].

Діюча державна система опіки (дитячі будинки, інтернати, будинки дитини) не в змозі дати дитині відчуття належності до родини, любові, що так важливо для становлення особистості і які дитина може отримати лише в сім'ї. Прийомна сім'я утворюється для того, щоб забезпечити право дитини, яка втратила батьківське піклування, на зростання і розвиток у сімейному оточенні. Прийомна сім'я - це сім'я, яка добровільно взяла із закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, від 1 до 4 дітей для виховання і спільного проживання. Загальна кількість рідних та прийомних дітей у сім'ї не повинна становити більше п'яти осіб.

У побутовому обігу термін «прийомна сім'я» вживається давно у значенні сім'ї, яка взяла на виховання дитину-сироту та дитину, позбавлену батьківського піклування. З 1998 року термін «прийомна сім'я» має юридичне визначення. Прийомна сім'я є формою державної опіки над дітьми-сиротами й дітьми, позбавленими батьківського піклування, коли частину функцій - матеріальне забезпечення утримання дітей, оплату праці прийомним батькам, методичну підготовку прийомних батьків та допомогу їм у вихованні сироти, а також контроль за утриманням та виховання дитини - держава залишає за собою. Основна мета прийомної сім'ї - тимчасове утримання та виховання дитини, яка приходить у сім'ю з дитячого інституційного закладу, з кризової сім'ї, з притулку або медичної установи.

Отже, можна зробити висновок, що створення інституту прийомних сімей в Україні - значний крок до трансформації державної системи опіки над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.

З однієї сторони, прийомна сім'я володіє всіма ознаками сім'ї як такої, або це - родина, якій проживають особи об'єднані правами та обов'язками, передбачені сімейним законодавством, з другої - в контексті відповідних статей Сімейного кодексу України вона має лише ті ознаки, які відрізняють її від інших форм опіки: прийомна сім'я засновується на договорі, який укладається у письмовій формі на прохання осіб, які бажають виховувати дитину в своїй сім'ї. Сторонами в даному договорі являються ці особи та орган опіки та піклування; особи, які заключають договір іменуються батьками-вихователями. В їхній ролі можуть бути бездітне подружжя або ті, у кого є свої рідні діти - як повнолітні, так і неповнолітні; дітям, які виховуються в прийомній сім'ї щомісячно виплачується грошова допомога на їх утримання за рахунок бюджетних коштів органів місцевого самоврядування відповідно до фактичних цін, які склалися в даному регіоні; прийомна сім'я користується різного роду пільгами у відповідності з рішенням яке приймається органом місцевого самоврядування, тощо [3, с. 176].

Отже, підсумовуючи вище викладене, можна сказати, що в Україні проводиться цілеспрямована робота по створенню нової форми державної опіки - інституту прийомної сім'ї, що надає можливість дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, рости та виховуватися в сім'ї. Прийомна сім'я утворюється для того, щоб забезпечити право дитини, яка втратила батьківське піклування, на зростання і розвиток у сімейному оточенні.

Прийомна сім'я як форма влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, не є чужою для слов'янської ментальності. Аналогічні прийомній сім'ї форми сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, існували ще за часів Російської імперії, до складу якої і входила й Україна. Дана система опіки розвивалася, удосконалювалася впродовж століть аж до сьогодні, кожне покоління вносило свої корективи до функціонування сімейної форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Нині в Україні існує досить розгалужена система влаштування дітей, що залишилися без піклування батьків, яка передбачає як влаштування дітей до сім'ї, так і до державних навчально-виховних закладів. Але діючі державні системи опіки (дитячі будинки, інтернати, будинки дитини) не в змозі дати дитині відчуття належності до родини, любові, що так важливо для становлення особистості і які дитина може отримати лише в сім'ї.

Особливість прийомної сім'ї перед існуючими формами сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, проявляється в забезпеченні соціального супроводу такої родини, яка передбачає надання допомоги соціальним працівником прийомній сім'ї на всіх етапах її функціонування. Соціальний працівник є довіреною особою

прийомних батьків, надійним партнером у вирішенні щоденних проблем і питань. Поряд із функцією підтримки прийомних батьків, прийомних дітей і родини в цілому соціальний супровід передбачає контроль за умовами розвитку і виховання дитини, виявлення недоліків і проблемних моментів. Отже, досвід створення прийомних сімей в Україні засвідчує, що формування альтернативних форм опіки над дітьми-сиротами є закономірним явищем, що стимулюється вимогами розвитку нашого суспільства.

#### Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // ВВР України. - 1996. - № 30.- ст. 141.
2. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради, 2001, N 30, ст.142.
3. Начаева А.М. Семейное право. Курс лекций. - М.: Юристь, 2012. - 336с.